

Област Търговище

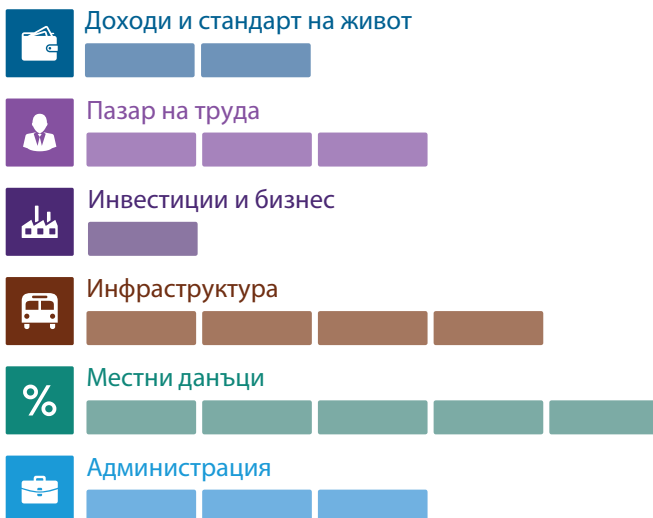
▶ Население (2021)	98 144
▶ Територия (кв.км)	2710
▶ Брой на населените места	194
▶ Дял на населението в градовете (%)	56,2

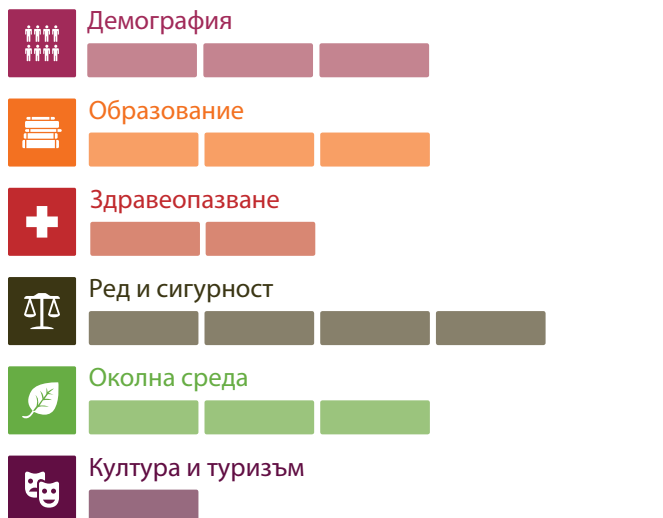
През 2021 г. както стойността, така и ръстът на брутният вътрешен продукт в област Търговище са сравнително ниски. Делът на населението в трудоспособна възраст намалява и се отдалечава от средния за страната. Огромно предизвикателство пред пазара на труда е влошеният образователен статус на работната сила. В областта се наблюдава ръст на инвестициите и на производството. Местните данъци в общините в област Търговище се задържат на сравнително ниски нива. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление се повишава и изпреварва средния за страната.

Застаряването на населението става с по-бързи темпове от средното за страната. Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. Броят на общопрактикуващите лекари на човек от населението се повишава значително, въпреки че остава нисък. Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо натоварените в страната и това се отразява на бързината на правораздаването. Делът на горската територия е по-нисък от средния за страната, но и делът на нарушената територия е малък. Културният живот остава слабо интензивен, а туризмът не е особено затишен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

През 2021 г. както стойността, така и ръстът на brutния въртешен продукт в област Търговище са сравнително ниски. БВП на човек от населението достига 12,5 хил. лв. (при 20,2 хил. лв. в страната). Заплатите и доходите нарастват по-бързо от средните за страната темпове, но също остават чувствително по-ниски. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 15,1 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия остава сред четирите най-ниски в страната с размер от 451 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивото на бедност в областта се повишава и изпреварва средното за страната, макар и с малко. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 24,7% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта намалява и се отдалечава от средния за страната през 2022 година. Икономическата активност се увеличава рязко (въпреки че остава сравнително ниска) и коефициентът ѝ достига 69,5% (при 73,6% в страната). Този ръст е съпроводен от повишаване и на заетостта, и на безработицата, като и двата показателя продължават да са по-неблагоприятни от средните нива в страната. Коефициентът на заетост достига 61,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 8,7% (при 5,2% в страната).

Огромно предизвикателство пред пазара на труда в областта е влошеният образователен статус на работната сила, въпреки че и през 2022 г. се наблюдава значително подобрене. Делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява с 2 пр.п., достигайки 30,3% (при 16,0% в страната). Делът на висшестите пък се повишава до 21,3% (при 29,8% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 60,0% (при 65,7% в страната) през 2022 година. Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 60 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■

Заради подчертано индустриалния профил на местната икономика и важната роля на големия бизнес Търговище има относително малък брой предприятия – 37 на хиляда души от населението. Същевременно в областта се наблюдава повишаване на инвестициите и на производството. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението достигат 1,8 хил. лв. (при 3,1 хил. лв. за страната). Преките чуждестранни инвестиции са 2,7 хил. евро на човек (при 4,1 хил. евро в страната),

а произведената продукция – 20,3 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. в страната) през 2021 година.

Усвояването на европейски средства в областта остава ниско. Към 30 юни 2023 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 1719 лв. на човек (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Попово, но и тя не достига средните стойности за страната.

Относителните разходи за научноизследователска и развойна дейност в областта са изключително малко, отреждайки на Търговище последното място по този показател.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава сравнително ниска и през 2022 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е относително нисък – 14,7% (при 18,5% в страната). Въпреки това качеството на пътната настилка е високо. През 2022 г. настилка в добро състояние е 47,9% (при 41,1% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и през последните години е над средния за страната, достигайки 89,1% (при 87,3% в страната) през 2022 година.

Местни данъци ■■■■

Местните данъци в общините в област Търговище се задържат на сравнително ниски нива и през 2023 г., нареждайки областта веднага след първите три области с най-ниски данъци (Монтана, Благоевград и Видин). При никоя от разглежданите ставки усредненото ниво в областта не е по-високо от средното за страната. Най-ниски са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху таксиметровия превоз – съответно 1,91‰ (при 2,08‰ в страната) и 303 лв. (при 471 лв. в страната).

В рамките на областта най-ниски са средните местни данъци в община Антоново, а най-високи – в община Омуртаг.

Администрация ■■■■

Самооценката на администрациите от областта за развитието на електронното правителство остава над средната за страната. Самооценките на предоставянето на услуги на „едно гише“ обаче са под средните и през 2023 година. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление се повишава и изпреварва средния за страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта продължава да е сравнително нисък и през 2022 г. – 19,1% (при 29,0% в страната). Малко е и покритието на общинските разходи с местни приходи в областта – 57,4% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

През 2022 г. естественият прираст в областта е сравнително нисък със стойност на коефициента от $-12,4\%$ (при $-9,7\%$ в страната). Същевременно механичният прираст е положителен ($3,9\%$).

Застаряването на населението е по-бързо от средното за страната. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години през 2022 г. е $186,4\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,7\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Степента на урбанизация в областта остава сред най-ниските в страната – $56,2\%$ от населението живеят в градовете (при $73,6\%$ в страната). Гъстотата на населението в урбанизираните територии също е сравнително малка – 935 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. През 2022 г. коефициентът на записване на населението в V–VII клас нараства до $85,0\%$ (при $90,7\%$ в страната), но остава третият най-нисък в страната (след този в областите Сливен и Добрич). Делът на второгодниците нараства леко и е близък до средния за страната. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е близко, но под средното за страната.

Представянето на учениците продължава да е незадоволително и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е 31,3 т. (при 35,3 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ 3,58 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки – $21,5\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в област Търговище е с около година по-ниска от средната – 70,8 години (при 71,9 години в страната). Броят на жителите на областта, обслужвани от един общопрактикуващ лекар, през 2022 г. намалява значително, въпреки че остава висок – 2056 души на лекар (при 1678 души на лекар в страната). По-нисък остава относителният брой на лекарите специалисти. Броят на леглата в многопрофилните болници спрямо населението постепенно се повишава през последните няколко години и през 2022 г. изпреварва средния (6,2 на хиляда души в областта при 5,9 на хиляда души в страната).

Обхватът на здравното осигуряване в областта се повишава до $97,3\%$ през 2022 г. и също вече е над средния ($93,5\%$). Заболеваемостта, измерена чрез преминалите за лечение в многопрофилните болници, е сравнително ниска – 171 ле-

кувани болни на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■■

Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо на товарените в страната (само след тези в Смолян) и това се отразява на бързината на правораздаването и през 2022 година. Един местен съдия разглежда средно по 4,7 наказателни дела на месец (при 10,1 дела месечно на съдия в страната). Делата, приключили в 3-месечен срок, са 92% (при 89% в страната), а висящите дела – 6% (при 12% в страната).

Престъпността в областта остава по-ниска от средната, а разкриваемостта на престъпленията е висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Търговище са 8,6 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък е сред най-високите в страната (отново само след тази в област Габрово) – 68% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на битовите отпадъци в областта е значително по-нисък от средния за страната – 319 кг на човек от населението годишно (при 445 кг на човек в страната). Същевременно делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е висок – 83% (при 74% в страната) през 2021 година. Нисък обаче остава делът на населението с достъп до обществена канализация – $52,7\%$ (при $74,8\%$ в страната). Само $44,9\%$ от канализационните мрежи са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води, което е значително под средните за страната $66,8\%$.

Делът на горската територия е по-нисък от средния за страната (27% в областта при 33% в страната), но и делът на нарушената територия е малък ($0,13\%$ при $0,43\%$ в страната).

Култура и туризъм ■■

Културният живот в областта остава слабо интензивен, въпреки че и през 2022 г. продължава да се активизира след резкия спад по време на пандемията и свързаните с нея ограничения. Посещенията в кината достигат 134 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната), а в музеите – 205 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната).

Туризмът не е особено затъпен в областта. Броят на леглата в местата за настаняване е 6 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните през 2022 г. нощувки достигат 360 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната) и са едни от най-ниските в страната (след тези в област Перник). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е четирикратно по-нисък от средния.

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 013	12 536	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 368	15 110	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,7	21,4	24,7	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,2	59,5	57,4	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	56,5	55,7	61,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,2	8,3	8,7	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	38,3	32,2	30,3	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	15,8	17,1	21,3	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	16 471	20 301	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1525	1795	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2477	2690	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	82,4	88,0	89,1	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	65,4	60,0	47,9	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	60,3	62,0	57,4	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	76,0	70,1	70,7	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-12,4	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	3,9	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	3,63	3,58	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	34,5	30,2	31,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	75,7	74,4	85,0	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	71,8	70,8	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,9	87,5	97,3	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2402	2300	2056	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,9	9,1	8,6	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,7	6,4	5,8	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	54,2	52,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	273	319	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	80,7	83,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	12	19	134	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	360	260	360	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.